

Jak si rozumět?

Veřejný prostor, v němž svou důležitou roli hraje také umění, je prostorem setkávání, sdílení a společného dialogu. Ale i v něm může docházet k nepochopení, konfliktům, kolizím, a to leckdy nechtěným či iniciovaným dobrým úmyslem. Jak tomu předcházet? Jedním z nástrojů je určitě otevřená diskuze, do které je zapojena veřejnost, odborníci i zástupci města a jeho vedení. I proto

městská galerie GAMPa ve spolupráci s Východočeskou galerií v Pardubicích, Východočeským muzeem a městem Pardubice na konci září uspořádala sérii kulatých stolů, u nichž společně diskutovali umělci, kurátoři, pedagogové, politici, úředníci a mnozí další, kterým téma veřejného prostoru a umění není lhostejné.

O čem spolu hovořili? Například o tom ...

1. Jaký je rozdíl mezi koordinátorem veřejných prostranství a kurátorem umění ve veřejném prostoru? Jaké role by měli zastávat? V čem jsou důležití?

V současné době se v Pardubicích mluví hlavně o zřízení funkce koordinátora veřejného prostoru. Člověk na pozici takového koordinátora by měl mimo jiné pomáhat plynulé komunikaci mezi jednotlivými odbory magistrátu, mezi zástupci magistrátu a městských obvodů, měl by však také umět poradit občanům a organizacím se záměry, které se týkají veřejného prostoru. Samotný koordinátor ale není superman – není v jeho moci pokrýt veškerou péči o veřejný prostor. Zářijová konference tak přinesla důležité podněty, které vedou k ustanovení další funkce – kurátora ve veřejném prostoru. Ač jde o novou pozici, která je ve svém procesu více na začátku než koordinátor, je neméně podstatné o ní začít přemýšlet.

> A jaký je mezi nimi vlastně rozdíl?

Koordinátor veřejného prostoru má za cíl zajišťovat především včasné a správné předávání informací mezi odbory magistrátu města Pardubic (např. kultury, architektury, rozvoje a strategie a dalšími jinými, kde se pracuje s veřejným prostorem) a také mezi magistrátem a městskými obvody. Funguje také jako rádce

občanské veřejnosti – radí jednotlivcům, firmám, spolkům, které mají zájem na tom něco zorganizovat, ale neví si zcela rady. Koordinátor by měl rovněž zprostředkovávat a napomáhat zapojování veřejnosti do projektů samosprávy, jinými slovy participaci.

Kurátor veřejného prostoru je garantem kvality uměleckých děl ve veřejném prostoru trvalého i dočasného charakteru. Na rozdíl od koordinátora nese ale větší zodpovědnost přímo za umělecká díla či výběr umělců v architektonicko-urbanistických soutěžích. Stará se o již existující díla, píše o nich odborné zprávy a napomáhá jejich kvalitní medializaci, dává doporučení k jejich opravě a zároveň dává impulsy ke vzniku děl nových či dalším událostem, které ve veřejném prostoru probíhají.

> Proč je potřebujeme?

V současné době je agenda ve věcech péče o veřejný prostor výrazně rozptýlena mezi všemožné úřady a pracoviště. Představte si, že chcete udělat festival ve vaší ulici. Začíná kolečko telefonátů, vyřizování a spirála, ve které by se zasmotal i zkušený produkční. Anebo jinak: kdo je zodpovědný za váš výhled z okna nebo náměstí, kde trávíte rádi čas? A kdo zodpovídá za to, co vám na něm chybí nebo přebývá? Vytvoření funkcí kurátora a koordinátora by mělo sloužit k jednoduché a jasné komunikaci, ale i předání zodpovědnosti na jedno pracoviště. Měli by být těmi, na které se obrátíte v případě zájmu,

otázky, nesouhlasu, nejasnosti či přání. Nutno říci, že koordinátora ani kurátora veřejného prostoru si nemusíme představovat jako jednu fyzickou osobu – může jít o vícečlennou pracovní skupinu, která však bude mít jasně stanovené úkoly a kompetence.

2. Kdy a proč upřednostňovat dočasné instalace a zásahy před těmi trvalými?

Hovoříme-li o uměleckých dílech ve veřejném prostoru, často si jako první představíme díla trvalá, čili umělecké zásahy, které mají zůstat napořád (pokud jste četli pozorně letní speciál, nemusíme vám tento rozdíl ani představovat!). Svou trvalostí a neměnitelností leckdy děsí širokou veřejnost, a to ještě před svým umístěním. Zcela logicky budí daleko větší diskuze než díla dočasná, přičemž samozřejmě také trvá déle takové zásahy realizovat (což, vzhledem k jejich trvalému pobytu mezi námi, není špatně). Díla, která v našem veřejném prostoru nezůstávají napořád (mají dočasný charakter), by dle závěru z kulatých stolů neměla být v závěsu těch trvalých – naopak! Může se zdát, že investice do děl, která s námi jsou třeba jen týden nebo měsíc, není tak podstatná jako do těch, která s námi zůstanou celá léta. Myslíme si ale, že právě dočasné instalace mohou rychleji a obratněji reagovat na současná témata a vyhýbají se riziku konzervace minulosti. Mohou si dovolit odvážnější a výraznější kroky či řešení, a to i díky tomu, že nenastane diskuze o jejich fatálnosti a neměnitelnosti. Dokáží prověřit témata a místa, s nimiž stojí za to pracovat. Stručně řečeno: kulaté stoly oceňují odvahu podporovat díla dočasná a nebát se s nimi jít ven. Namísto několikaletých dohad nad umístěním trvalého umění do veřejného prostoru je výhodné podporovat zásahy aktuální, tady a teď, s viditelnými výsledky v ulicích, parcích a náměstích, místo plánů na papíře. Nakonec – diskuze, která nad takovými díly může vzniknout mezi veřejností, umělci a politiky, je snad to nejcennější, co lze dostat. A tíha neaktuálnosti, ale i procesní problémy s umístěním bývá často těžištěm diskuze děl trvalých, v tomto případě odpadá.

3. Jak s veřejným prostorem souvisí umělecké vzdělávání?

U kulatého stolu nazvaného Veřejný prostor a jeho tvorba – participace, aktivismus a spolupráce se sešlo několik odbornic a odborníků ze

základních uměleckých škol a galerií, mezi jinými také Kristýna Stará, zakladatelka projektu Architekti ve škole. Společně hovořili o vztahu vzdělávání a veřejného prostoru. Téma se ukázalo jako podnětné nejen pro ty, jejichž praxe se vzděláváním úzce souvisí. Podpora vzdělávání týkajícího se architektury a vztahu k veřejnému prostoru je podstatná i pro zástupce města a magistrátu. Edukace je zkrátka aktérem, který může výrazně proměnit postoj veřejnosti k místu, ve kterém žije, a budovat mezi nimi silný vztah. Může přispět k tomu, že právě umění ve veřejném prostoru, péče či aktivismus do veřejného prostoru zasahující, nebude otázkou skupinky zainteresovaných odborníků, ale věcí veřejnou. Takovou, o kterou má občan*ka přirozený zájem. Vzdělávání a práce např. galerijních lektorů a lektorek či pedagogů a pedagožek ZUŠ rozhodně není vedlejší či okrajovou aktivitou – pedagogové jsou rovnocennými partnery v péči a tvorbě veřejného prostoru.

4. Proč je důležitá spolupráce s odborníky a proč má smysl hodnotit a evaluovat?

Představa, že všemu rozumíme, že jsme s to si se vším poradit, je nezdravá a mnohdy kontraproduktivní – veřejný prostor nevyjímaje. Otevřená spolupráce s experty ve svém oboru může obohatit naše projekty a pomáhá udržovat zdravé i nezávislé prostředí. Jedná se nejen o přizvání nezávislých odborníků do komisí a rad, ale i související téma evaluace, čili zpětného hodnocení uskutečněných projektů.

Jak ale umění ve veřejném prostoru vlastně hodnotit? Jeho výsledky se objektivně měřit nedají a (jak bylo u stolů také řečeno) takové hodnocení (cena/poměr/výkon) by pro umělecké prostředí bylo vysoce nezdravé a nelogické (proto umění přece nevzniká, narozdíl např. od průmyslu či podnikání, kde jsou cíle a výsledky dobře měřitelné a taková evaluace nutná). Za dobrou praxi se ale dá považovat stanovení jasných cílů konkrétního projektu, nad jejichž splněním pak lze vést diskuzi. Může jít o cíle umělecké, sociologické, politické. K jejich evaluaci je pak vhodné přizvat odborníky a odbornice na dané obory a jejich názor k našemu projektu vyslechnout. Evaluace a hodnocení umění ve veřejném prostoru není o kolonkách splnil/nesplnil, ale spíše o další umělecko-odborné diskuzi, která nás v našich projektech vede dál či šířeji.

5. Jak zajistit ekologickou udržitelnost umění a kultury? Co je to re-use centrum a jak by mohlo fungovat v kontextu Pardubic?

Téma udržitelného fungování v době klimatické změny je vysoce aktuálním tématem pro všechny oblasti lidské činnosti, sféru umění a veřejného prostoru nevyjímaje. O tom, jak a zda má smysl o ekologické udržitelnosti v oblasti umění přemýšlet, se zamýšleli hosté a hostky posledního ze tří kulatých stolů. Společná diskuze přinesla své ovoce v podobě několika praktických a (doufejme) poměrně snadno uskutečnitelných doporučení.

Jako procesně nenáročná a snadno uplatnitelná se jeví například aktualizace hodnotících kritérií městského dotačního řízení na podporu kultury. Kritéria hodnocení magistrát a jeho kulturní komise reviduje pravidelně, avšak téma udržitelnosti se zde dosud nahlíželo pouze ekonomicky, nikoli ekologicky. Zavedení nového kritéria ekologické udržitelnosti projektů může subjektům a jednotlivcům v kultuře, jakož i hodnotitelům projektů, pomoci více uvažovat o jejich ekologické udržitelnosti.

Co si však nalhávat – pod pojmem ekologické udržitelnosti si můžeme představit ledacos. Proto v rámci kulatého stolu vznikl (prozatím pracovní) etický kodex pro kulturu, který v sobě shrnuje, jak by se organizace a umělecké (kul-

turní) projekty měly chovat ve veřejném prostoru a co pro něj mohou udělat. Zahrnuje také deklaraci kvality nad kvantitou, tipy a kroky, které následovat – v několika bodech shrnuje environmentální přístupy, klade důraz na odpovědnost institucí, adekvátnost jejich rozhodnutí a snahu o zmírňování negativních dopadů v rámci každodenního provozu. Nemělo by se jednat o přísnou příručku diktující institucím nepřijemná pravidla, ale spíše o přehledného a funkčního pomocníka, který institucím i jedincům pomůže fungovat v souladu s ekologií, a to prakticky a efektivně.

Tématem společné diskuze byl také koncept re-use centra pro Pardubice, Hradec Králové a okolí. Co to je re-use centrum? Jedná se o místo, sklad, centrum, kde se shromažďuje materiál použitý a nadále použitelný pro umělecké projekty. Tak například při tvorbě vašeho uměleckého projektu vám zbylo plno materiálu. Uložíte ho do re-use centra, kde bude čekat na toho, kdo přesně takovou věc shání a díky vám si ji nemusí znovu kupovat. Je to místo, které šetří náklady umělců a díky dobré organizaci a přístupnosti šetří plno materiálu, který by musel být nakoupen i přesto, že zrovna někomu přebývá. Zdá se, že jednou z cest, jak takové re-use centrum pro Pardubice zřídit, by bylo využití služeb separačních dvorů. Na první pohled by to nemuselo být složité, ale i zde je opět třeba do diskuze přizvat příslušné odborníky a kompetentní osoby a postupně dát věci do pohybu.

Jak byste na otázky odpověděli vy? A jaké otázky vám v diskuzi chybí?

Napište nám na info@gmpardubice.cz, budeme rádi!

Kolektiv autorů:

Tereza Nováková • Valentýna Šatrová • Šárka Zahálková / Grafika: Josef Čevora.

www.gmpardubice.cz

Děkujeme:

Pardubice

